

Helsinški *bilten*

HELŠINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI
Kneza Miloša 4, Beograd;
tel/fax. 011/3349-170; 3349-167;
e-mail: office@helsinki.org.rs
<http://www.helsinki.org.rs>

BR.157 // SEPTEMBAR 2020.

Mitropolit SPC Amfilohije na glasačkom mestu

Foto: Risto Božović /AP/FoNet

CRNOGORSKI IZBORI IZ BEOGRADSKJE PERSPEKTIVE

Crnogorski izbori (31. Avgust 2020) doveli su do poraza dosadašnje vladajuće koalicije (pre svega DPS, mada pojedinačno to je i dalje partija sa najviše glasova) dok njen predsednik ostaje na funkciji do 2023. Godine. Većina međutim na ishod izbora gleda kao poslednju šansu za "opstanak srpskog naroda u Crnoj Gori i

čitave milenijumske srpske nacionalne i državne tradicije".¹ Za početak se očekuje normalizacija odnosa Srbije i Crne Gore kao dve bratske države jednog naroda i zajedničkih težnji.² Profesor Bogoslavskog fakulteta Bogoljub Šijaković je u izbornoj noći za RTS najavio da će to biti "vreme

- 1 Milomir Stepić, " (Dis)kontinuitet", Pečat, 11. septembar 2020.
- 2 Nikola Vrzić, "Dan posle 30 godina", Pečat, 4. septembar 2020.

za stvaranje konfederacije između Srbije, Republike Srpske i Crne Gore”.³

Delovanje spoljnog faktora bilo je ključno za ishod izbora, što u budućnosti Crnu Goru može pretvoriti u novu neuralgičnu tačku Balkana. Izborni rezultat u Crnoj Gori je novi podsticaj i za prorusku i nacionalističku opoziciju u Beogradu. Ukoliko nova vlada promeni prozapadnu orijentaciju, to će dovesti do tektonskih poremećaja čitavog regiona.

Najuticajniji spoljni faktor bila je Srpska pravoslavna crkva (SPC), što je svojevrсни presedan u savremenoj parlamentarnoj praksi. Zbog toga mnogi analitičari ocenjuju da je najveći pobednik ovih izbora Srpska pravoslavna crkva. SPC i posebno, mitropolit Amfilohije, je bila mobilizatorski faktor za koaliciju oko Demokratskog fronta.

Srpska pravoslavna crkva je mesecima vodila žestoku političku agitaciju preko litija po crnogorskim gradovima pod izgovorom da to radi protiv Zakona o slobodi veroispovesti, a praktično protiv suverene Crne Gore.⁴ Mitropolit je, kako tvrdi, vodio političku kampanju braneći status SPC i srpski identitet. Iako je glavna tema kampanje crnogorske opozicije bila korupcija i vladavina zakona, uloga Crkve pokazuje da je cilj bio promena regionalnih odnosa.

SPC je uvek osporavla granice jugoslovenskih republika i imala dobre veze sa ratnim rukovodstvom pobunjenih Srba u Hrvatskoj i Bosni. S obzirom na jasne aspiracije SPC da utiče na politički život u regionu, SPC će i dalje biti značajan politički akter u Crnoj Gori. Povlačenje Zakona koji je bio povod za litije i okosnica izborne kampanje biće verovatno prvi zahtev.

3 Zlatoje Martinov, “Crna Gora glasala – Srbija pobedila”, Danas, 3. septembar 2020.

4 Veseljko Koprivica “Amfilohije ide na izbore”, Novi magazine, 27. avgust 20220.

Delovanje zvaničnih organa Republike Srbije, pre svega u okvir finansijske, ali i političke, ekonomske, kulturne i medijske podrške bilo je intenzivno. Vlada Republike Srbije je u maju donela odluku o jednokratnoj finansijskoj pomoći od 1,64 miliona eura različitim udruženjima u Crnoj Gori.⁵ Tu pomoć prethodno je najavio predsednik Srbije Aleksandar Vučić, koji je na sastanku sa patrijarhom naveo da je pomoć potrebna “kako bi sačuvali identitet naroda i dalje razvijali svest o jedinstvu srpskog roda ma gde da Srbi žive ne ugrožavajući ikoga”.⁶

Zvanični Beograd je srpskim organizacijama delio oko 3,5 miliona eura, što je najveća suma koju je Srbija ikada izdvojila kao pomoć, što je potvrdio i predsednik Vučić. Pomoć je upućena organizacijama poput Udruženja književnika, Matice srpske, a deo novca je išao na izgradnju tzv. Srpske kuće.⁷ Vlada Srbije je izjavila da je novac namenjen udruženjima “koja se bave unapređenjem privredne, kulturne i političke saradnje te zemlje sa Srbijom i Republikom Srpskom”.⁸

U predizbornoj kampanji pobedničke koalicije dominirala je poruka o promeni odnosa prema Kosovu, odnosno i povlačenju priznanja nezavisnosti. Beograd je to smatrao kao “zabijanje noža u leđa matičnoj zemlji iz koje su ponikli”.⁹ Vojni analitičar Aleksandar Radić ocenjuje da priznavanje Kosova nije smelo da se dogodi ni da dođe na dnevni red i tu je Crna Gora u najmanju ruku, morala da bude neutralna, odnosno nije smela da ga prizna.¹⁰ Zatim, najavljivao se drugačiji odnos prema evropskim integracijama, članstvu u NATO. U suštini, to bi bila linija koju zagovaraju Beograd i Moskva.

5 <https://insajder.net/sr/sajt/vazno/18527/>.

6 Ibid.

7 <https://www.slobodnaevropa.org/a/30811809.html>.

8 Insajder, 21.5.2020.

9 <https://www.slobodnaevropa.org/a/1328882.html>

10 Smena vlasti u Crnoj Gori: šta se menja, a šta ostaje”, Blic, 2. septembar 2020.

Crnogorska realnost je veoma složena i, kako stvari stoje, “opoziciji će biti teže da sastave vladu nego što su dobili izbore”.¹¹ Imajući u vidu da se opoziciona koalicija sastoji od različitih partija sa različitim programskim opredeljenjima, pogotovo oko državno-pravnog statusa Crne Gore i evroatlantskih integracija, sledi period političke neizvesnosti i sve ukazuje da ta vlada neće dugo opstati.

Dosadašnji dogovori tri partnera pokazali su nejedinstvo i razočarenje prosrpskih partija koje su imale veoma radikalne zahteve u pogledu statusa Crne Gore. U međuvremenu su se uključile EU, SAD i NATO, odnosno međunarodni akteri koji postavljaju uslove u vezi sa budućom vladom, zalažući se za to da se radikalima onemoguće da na bilo koji način uđu u sistem, pogotovo bezbednosni. Njima je važno da Crna Gora nastavi sa prozapadnom politikom i u tom smislu veoma su svesni opasnosti koje izbori kriju.

Nova vladajuća koalicija može oslabiti zapadnu orijentaciju Crne Gore, ukoliko prosrpski faktor ostvari dominaciju u vladi. Kao što su najavljivali u predizbornoj kampanji njihov fokus će biti na jačanju srpskog identiteta sa ciljem da se Srbi dovedu u položaj većine i time proglase Crnu Goru kao državu srpskog naroda. U tom smislu jaka pozicija u vladi će im omogućiti pripreme za popis stanovništva sledeće godine. Takođe, jedan od prioriteta je poništavanje zakona o verskoj svojini koji je bio povod za organizovanje litija još u decembru prošle godine.

Region je gotovo jedinstveno ocenio da izborni rezultati u Crnoj Gori predstavljaju opasnost po regionalnu stabilnost. Indikativna je izjava lidera koalicije “Za budućnost Crne Gore” Zdravka Krivokapića da ga “zabrinjava” što ga od parlamentarnih izbora nije zvao niko od lidera iz regiona i sveta.¹² Moguće je pogoršanje odnosa

u regionu, pre svega sa Hrvatskom i Kosovom sa kojima je Crna Gora do sada imala dobre odnose.

Ne treba zanemariti ni promenu geopolitičke paradigme u Crnoj Gori, jer su na delu dva koncepta Crne Gore – evroatlantski i evroazijski – iza kojih stoje Zapad i Rusija. Kombinacija ruskog utjecaja i uticaja Beograda na velikosrpski blok u Crnoj Gori, dovela je do promene paradigme tj. negiranja crnogorske državnosti.

DELOVANJE BEOGRADA

Prosrpski blok nije mogao politički ugroziti Đukanovića sa otvorenom velikosrpskom strategijom. Ovaj put su se zato oslonili na Srpsku pravoslavnu crkvu – koncept svetosavlja – što je u suštini nacionalizacija pravoslavlja. Svetosavlje je, u političkom smislu koncipirao početkom dvadesetog veka Nikolaj Velimirović.¹³

Uz ogroman medijski pritisak, vođen iz Beograda, ali i posredstvom medija pod kontrolom Beograda u Crnoj Gori, “svetosavska” koalicija je ostvarila rezultat koji ju je doveo na vlast.

Srbijanski mediji su i pre nego što je počela izborna kampanja, Crnu Goru prikazivali uglavnom u negativnom kontekstu sa tezom o ugroženosti srpskog naroda. Patrijarh Irinej je išao čak toliko daleko da je tvrdio da je “status Srba

ni-ne-poznajem.html.

- 13 Osnivač je desničarske političke ideologije svetosavskog nacionalizma. Smatra se duhovnim inspiratorom Ljotićeve organizacije ZBOR. Često je kritikovan zbog antisemitskih stavova. Centralno mesto u Velimirovićevim razmišljanjima činila je kritika humanizma, evropske civilizacije, materijalističkog duha i sl. O Evropi je mislio kao o velikom zlu kojeg se treba čuvati, i prezirao je njenu kulturu, nauku, progress.

11 Ibid.

12 <http://rs.n1info.com/Region/a638049/comments/Krivokapic-Brine-me-sto-me-niko-iz-regiona-nije-zvao-Vucica->

kao u doba ozloglašene fašističke tvorevine Nezavisne Države Hrvatske.”¹⁴

U Izveštaju Naprednog kluba o političkim pravima srpskog naroda u regionu, Crna Gora je “najtamnija tačka” i povezana je, kako ističe istoričar Čedomir Antić, pre svega sa etničkim i verskim progonom.¹⁵ Antić je još naveo da je Zakon o verskim zajednicama obespravio i u neravnopravan položaj doveo SPC kojoj pripada 70 odsto građana i da se dogodio verski i nacionalni progon. Posebno se ističe da je srpski narod u Crnoj Gori izložen je učestalim pritiscima i asimilaciji.¹⁶

Mediji su iznosili brojne neistine poput one da je Đukanović obećao Albancima mesto premijera, zatim su poseban akcenat stavljali na glasine da će Đukanović proterati Srbe poput onoga što se dogodilo tokom Oluje, da će pribeći nasilju i da neće priznati rezultate izbora.

Politički analitičar prof. dr Srđan Vukadinović ističe da je Beograd organizovao i svojevrstni inženjering, jer je veliki broj ljudi koji žive u Srbiji glasao u Crnoj Gori. Njima su, kako ističe, plaćeni troškovi puta i boravka u Crnoj Gori, kao i PCR test. To su veliki troškovi i to je neko morao da plati Torlaku, srpskom Institutu za javno zdravlje.¹⁷

Takvo ponašanje Beograda veoma podseća na talas srpskog klerikalnog nacionalizma i na anti-birokratsku revoluciju iz osamdesetih i posebno na smenu vlasti u Crnoj Gori 1989. Na tom talsu na vlast je došla i tadašnja garnitura mladih političara uključujući i Mila Đukanovića. Ovo je novi pokušaj ptčinjavanja Crne Gore Beogradu.

14 <http://www.politika.rs/sr/clanak/407828/Patrijarh-Irinej-Položaj-Srba-u-Crnoj-Gori-kao-u-doba-NDH>.

15 <https://studiob.rs/napredni-klubprava-srba-u-regionu-sve-losija-najgore-u-cg/>.

16 Ibid.

17 <https://www.portalanalitika.me/clanak/vukadinovic-bu-duca-vlada-bice-pod-pritiskom-rusije-i-srbije>.

Iz svih reakcija na izbore u Crnoj Gori može se zaključiti da im nije smetao Đukanović što je tako dugo na vlasti, već njegova promena politike koja je počela još 1997. Godine, a koja je završila obnavljanjem nezavisnosti i ulaskom u NATO. Te reakcije nisu zakamuflirane već se otvoreno likuje i unapred planira izgon Đukanovića i njegovog najbližeg kruga.

Poruke koje Beograd šalje novoj vladajućoj koaliciji svode se na očekivanja koja je jezgrovi to izložio Kosta Čavoški, član Srpske akademije nauka. On samtra da državnu orijentaciju Crne Gore treba menjati postepeno, nada se da će na sledećem popisu “broj Srba u Crnoj Gori da se poveća i da će ljudi biti podstaknuti da se izjašnjavaju kao Srbi”, potom treba raspisati izbore na kojima bi nova većina “bila neuporedivo veća i moćnija”, a onda polako, korak po korak do žuđenog povratka Crne Gore u “srpski svet”.¹⁸

Programski direktor CESID Ivo Čolović ašpostrofira da nove vlasti u Crnoj Gori moraju biti spremne na kompromis, te da pitanja evroatlantskih integracija i povlačenja priznanja Kosova neće seći preko kolena. Biće verovatno zadovoljni da na sledećem glasanju za ulazak Kosova u UNESCO Crna Gora glasa protiv. To je sasvim dovoljno.¹⁹

Crnogorski identitet će biti u fokusu, na šta ukazuju i reakcije Odbora SANU za standardizaciju srpskog jezika koji očekuje radikalnu promenu jezičke politike Podgorice. Dr Sreta Tanasić, predsednik Odbora, smatra da je “potrebno da se povuče onaj nakaradni zakon o jeziku, koji je namerno napravljen tako da se otvori mogućnost državi da za svako jako nasilje nad srpskim jezikom i njegovim govornicima”.²⁰ On takođe smatra da treba vratiti ćirilicu kao zvanično pismo i

18 <https://www.standard.co.me/politika/255395/>.

19 <https://www.pressreader.com/serbia/blic/20200902/282501481024799>.

20 “Vratiti ćirilicu i srpski jezik u Crnu Goru”, Večernje novosti, 14. septembar 2020.

očekuje da će sledeće godine na popisu stanovništva biti povećan broj onih koji govore srpskim jezikom.²¹

REAKCIJE MOSKVE

Moskva se zvanično nije oglašavala. Poučena iskustvom iz 2016, kad je bila u pozadini državnog puča koji je trebalo da spreči članstvo Crne Gore u NATO, već se oslonila na crkvu i partije njoj naklonjene. Međutim, Sputnjik je svakodnevno učestvovao u kreiranju atmosfere koja je favorizovala opoziciju.

Ministar spoljnih poslova Rusije Sergej Lavrov je u više navrata izjavio da se rusofobični stavovi crnogorskih političara, uključujući predsednika Mila Đukanovića, mogu smatrati izdajom i da je “uveren da ogromna većina ljudi u Crnoj Gori ne deli ta osećanja” i da će crnogorski “privremeni lideri izgubiti na značaju”. Tužno je, kako je rekao, kad vas izda ne osoba, nego država koja je stajala uz vas. On ne isključuje da je do zaoškreta Đukanovića došlo, jer je “imao problema sa zakonom na Zapadu” i da je bio “optuživan za šverc i druge stvari u nekim evropskim zemljama”. Zato on, kako je izjavio, “ne isključuje da je to bio razlog potpunog preokreta u njegovoj politici. Naravno, ako su političari toliko ranjivi, njima se lako može manipulirati”.²²

Lavrov je izrazio žaljenje zbog Crne Gore koja je, kako kaže, popustila pred ulatimatiumom – ili Rusija ili NATO. Ona se odlučila da zanemari ekonomski aspekt i da žrtvuje odnose sa Rusijom. Neka je ta odluka na savesti crnogorskih lidera, kao i na rukovodiocima NATO. Međutim,

apsolutno je neshvatljivo kako će članstvo Crne Gore doprineti povećanju bezbednosti NATO.²³

Šef Međunarodnog komiteta Saveta federacije Rusije Konstantin Kosačov smatra da bi Crna Gora nakon parlamentarnih izbora mogla da promeni strateški kurs i da “ćemo ponovo videti drugačiju Crnu Goru koju su vekovima sa susednom Srbijom i bliskom Rusijom povezivali zajednički interesi i iskrene simpatije, i koju Rusi danas toliko vole, uprkos političkim neslaganjima”.²⁴

CRNA GORA U STRATEŠKIM RAZMIŠLJANJIMA SRBIJE

Beograd nije zatvorio srpsko pitanje i rešava ga protiv interesa srpskog naroda u susednim zemljama. O tome svedoče i zvanični dokumenti koji precizno definišu politiku prema regionu. To je pre svega Strategija očuvanja i jačanja odnosa matične države i dijaspora i matične države i Srba u regionu (2011) i Povelja o srpskom kulturnom prostoru (2019). Srpska pravoslavna crkva je u oba slučaja glavna institucija za sprovođenje tih strategija, jer je jedina prekogranična legitimna institucija. Nije zato čudno što Beograd pojačava podršku srpskim zajednicama u susedstvu, ali i pritisak na državne organe u vezi sa statusom i pravima srpske zajednice. Posebnu ulogu u tome ima i *Napredni klub* koji svojim izveštajima podupire tezu da su Srbi u svim susednim zemljama ugroženi.

Da bi se razumelo ponašanje Srbije treba uzeti u obzir i njene geostrateške interese, kako ih definišu srpske elite. Ti interesi su državni i sporredno je koja je opcija trenutno na vlasti. One se razlikuju samo po metodu, ali suština je ista.

²¹ Ibid.

²² <https://beta.rs/vesti/politika-vesti-region/126506-lavrov-rusofobicni-stavovi-crnogorskog-vodjstva-predstavljaju-izdaju>.

²³ <https://studiob.rs/lavrovu-makedoniji-opasno-podgorica-zrtvovala-odnose-sa-rusijom/>.

²⁴ <https://www.antenam.net/politika/169850-reakcija-iz-rusije-u-cg-se-moze-promijeniti-strateski-kurs>.

Aktuelna vlast je do kraja ogolila tu strategiju i na neki način otvorila oči svima, kako susedima tako i Zapadu. Međunarodni veoma fluidni kontekst ohrabrio je aktuelnu vlast na grublje poteze, direktniju retoriku i bezobzirnije ponašanje, kako na unutrašnjem, tako i na regionalnom i međunarodnom planu.

Crna Gora u geopolitičkom razmatranju Srbije ima posebno mesto. Ona se posmatra kao "unutrašnje pitanje" i pridaje joj se "nemerljiv geopolitički značaj. Crna Gora nikada nije prihvaćena kao nezavisna država i teritorija se samo kao teritorija, odnosno kao još jedna srpska zemlja. Oporava se crnogorstvo i jezik, a crnogorski identitet se posmatra kao hibridni. U skladu sa time, jača se pozicija srpskog naroda, dok Srpska pravoslavna crkva već ima status države u državi. Interes Srbije je da na čelu Crne Gore bude "državni politički lider" koji će respektovati srpske geopolitičke interese. Zato se Milo Đukanović percipira kao glavna prepreka ostvarenju srpskih interesa. Krajnji cilj Srbije je vraćanje Crne Gore u državni okvir, jer samo tako i "Srbija i Crna Gora dobijaju na geostrateškom značaju".

PORUKE BEOGRADA POBEDNIČKOJ KOALICIJI

Beograd je aktivno podsticao podeljenost crnogorskog društva, ističući nepovoljan položaj Srba. To pitanje dominira u svim zvaničnim izjavama. Iako predsednik Srbije Aleksandar Vučić izbegava izjave koje bi direktno ukazivale na mešanje u unutrašnja pitanja suseda, na dan izbora u Crnoj Gori izjavio je da je bez obzira na rezultate, važno što se "srpski narod podigao i počeo da štiti svoja identitetska prava", te da je bitno da na predstojećem popisu stanovništva (2021) ne bude manji broj Srba u toj zemlji.²⁵ Stoga se

25 <https://www.novosti.rs/vesti/politika/913302/vucic-rezultatima-izbora-crnoj-gori-predsednik-prokomentarisao-kljucnu-temu-dana>.

može očekivati da će svi naponi Beograda u narednim mesecima biti usmereni na kampanju za popis stanovništva kako bi se pokazalo da većinu u toj zemlji čine Srbe i na osnovu toga dalje delegitimizovala crnogorska državnost.

Za razliku od Vučića, ministar odbrane Aleksandar Vulin spreman je da direktno iskaže srpske interese u regionu. Komentarišući izbore u Crnoj Gori, rekao je da "vlast Mila Đukanovića (...) nije razumela da je pokrenula proces objedinjavanja Srba koji se ne može zaustaviti".²⁶

U intervjuu u *Pečatu* on kaže da je "zadatak moje generacije da nastavi borbu za ujedinjenje svih Srba u jedinstvenu državnu i političku zajednicu", te da je ujedinjenje Srba proces, a poslednji dokaz procesa koji se ne da zaustaviti jesu rezultati izbora u Crnoj Gori".²⁷

Mnoge javne ličnosti iz akademskog miljea su svoje čestitke svele na želju da se Crna Gora vrati sa stranputice. Akademik Matija Bećković je poručio ujedinjenjoj crnogorskoj demokrat-skoj opoziciji da je na njoj istorijska odgovornost da bude dostojna izborne pobede i da Crnu Goru vrati sa stranputice u koju je bila do grla zabasala.²⁸

Srpska opozicija je sa velikim oduševljenjem dočekala pobedu opozicije u Crnoj Gori, očekujući da bi sličan scenario bio moguć i u Srbiji. Izjava Vuka Jeremića na televiziji N1, međutim, pokazuje šta su stvarana očekivanja od nove vlade: "Srbija treba istinski, solidarno i bratski da podrži novu vlast u Crnoj Gori, jer je to pitanje najvišeg državnog i nacionalnog prioriteta i tu

26 <https://www.vulin.rs/lat/aktuelno/ministar-i-predsednik-ps-vulin-crna-gora-se-vratila-sebi-plima-se-promenila3ad3ad41da0f0f5c05c1c9ac6.html>.

27 Aleksandar Vulin, "Testament ministra", Pečat 18. septembar 2020.

28 <http://informer.rs/svet/balkan/545554/matija-beckovic-ima-poruku-krivokapica-ekipu-vreme-crnu-goru-vratite-stranputice-koju-bila-grla-zabasala>.

podršku trebalo bi da zajednički zastupaju vlast i opozicija”.²⁹

Aleksandar Raković, istoričar, je bio najeksplicitiji u tome – šta Beograd očekuje u Crnoj Gori. Već sada špekuliše sa brojem Srba u Crnoj Gori za koje kaže da ih ima 36 odsto. Zatim da se nada da će na sledećem popisu biti, ne samo manje Crnogoraca, nego i Bošnjaka. Izrazio je očekivanja da će se oduzeti glasačko pravo Bošnjacima i Mislimanima “koji ne žive u Crnoj Gori”, takođe i Albancima iz Crne Gore. Kaže da će to “biti posao nove vlade”. Dalje, on tvrdi da je “Logično je očekivati da će broj Srba u Crnoj Gori porasti na preko 40 odsto i da će oni postati najbrojnija nacija u Crnoj Gori”. Dodao je da “u narednoj etapi”, “za nekih 5-6-7 godina”, kad Srbi potpuno preuzmu vlast u Crnoj Gori, treba realno očekivati da će se opozvati priznanje Kosova od strane Crne Gore.

Bilo je veoma retkih glasova iz Srbije koji su otvoreno govorili šta se krije iza strategije Beograda poput Vuka Draškovića koji je upozorio da je “ovo (je) popovski ustanak. Srpska pravoslavna crkva predvodi tu proruskopoziciju koja ima nameru da, ako pobedi na izborima, raskine članstvo Crne Gore u NATO alijansi, da poništi odluku o suverenitetu i o nezavisnosti Crne Gore, da Rusiji otvori vrata Boke Kotorske, da se tamo ustanovi ruska baza i da odatle ruska vojska”.³⁰ Još je upozorio da “nikad Crna Gora,

odnosno normalna Crna Gora nije doživela ovakvo civilizacijsko poniženje, kao što se ponižava sada dok idu te litije komotno može da rovari po Balkanu i to je cilj.”³¹

Dr Darko Trifunović, profesor Fakulteta za bezbednost u Beogradu skrenuo je pažnju da je u Crnoj Gori je “stvoren vrlo opasan model koji lako može da se obije i Srbiji o glavu. Čitava infrastruktura koja je napravljena na teritoriji Srbije u velikoj meri uticala je na izbore u Crnoj Gori i dovela do ovih rezultata. Ta infrastruktura nije demontirana i postoji opasnost da se ona vrlo lako okrene i protiv vlasti u Srbiji. Posebno osetljive teme su crkva i Kosovo. Ali, treba potražiti i odgovornost ljudi u Crnoj Gori koji su omogućili da takve strukture deluju na teritoriji Crne Gore”.³²

Trifunović upozorava na pogubni uticaj ruske politike koja je uništila Srbiju i zamotala u crno: od ruskih eksponenata i špijuna, od Slobodana Miloševića i Mirjane Marković i svih zlikovaca koji su Srbiju uvukli u bespotrebne ratove za račun Kremlja i ruskih službi pa do najveće pljačke Srbije preko naftne industrije. Sad dođe neki Amfilohije i kaže neka je proklet svako ko je protiv Rusije. Umesto da je mirio Srbe i Crnogorce, on je unio jabuku razdora iz ličnih i ekonomskih interesa i stavio se u funkciju Rusije u odnosu na Crnu Goru – zato će morati krivično da odgovara”.³³

29 <https://www.danas.rs/politika/jeremic-srbija-da-istinski-solidarno-i-bratski-podrzy-novu-vlast-u-crnoj-gori/>.

30 <https://direktno.rs/politika/299147/vuk-draskovic-crna-gora-izbori.html>.

31 Ibid.

32 <https://www.antenam.net/politika/171990-trifunovic-amfilohije-radovic-treba-da-ode>.

33 Ibid.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Imajući u vidu složenost situacije u Crnoj Gori, neophodno je uzeti u obzir pretenzije kako Beograda, tako i Moskve kad je reč o budućoj orijentaciji Crne Gore. Izbori su promenili stratešku paradigmu Balkana, što samo usložnjava bezbednosni kontekst u regionu. Zapadni faktor navino pretenduje da podrškom koaliciji URA, koja ima samo četiri poslanika, može kontrolisati situaciju na terenu.

To podrazumeva da Srbija prihvati realnost u regionu. Posledice ratova, teritorijalne i etničke aspiracije Srbije i dalje sprečavaju normalizaciju odnosa među postjugoslovenskim zemljama. Pogrešno postavljena identitetska pitanja i sužavanje državnih identiteta na etničke i verske u svim balkanskim državama samo će dalje produbljivati krizu u svakoj od tih zemalja, ali i odnose među njima.

Crna Gora bi mnogo lakše i bezbolnije sprovela transfer vlasti bez mešanja spoljnog faktora. Kako je on, međutim, postao dominantan Evropska unija, kao glavni pokretač promena na Balkanu, moraće više pažnje da posveti uzorocima zbog kojih još nije prevaziđeno ratno nasleđe u regionu.

Strategija Beograda će biti fokusirana na slabljenje Crne Gore (a i drugih suseda, posebno Bosne) uz oslonac na rusku pomoć. Rusija, s druge strane, koristi Srbiju kao sredstvo za podrivanje stabilnosti Zapadnog Balkana i potiskivanja zapadnog uticaja.

Crna Gora će se suočiti (već se suočava) s naporima Brisela (ali i Berlina i Vašingtona, NATO) da uspostavi neku vrstu starateljstva nad državom, ali istovremeno i nastojanjima Beograda i Moskve da obesmisle crnogorsku državu i politički marginalizuju crnogorski narod.